

ПЕРСПЕКТИВНИ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ЕКОНОМІКИ В ТУРИСТИЧНО-АКТИВНИХ РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Загальностратегічним завданням України виступає наближення держави за рівнем і якістю життя населення до розвинутих країн світу. Відповідно оцінок Міжнародного Валютного Фонду, показник ВВП на душу населення з урахуванням ПКС у 2018 р. в Україні – 2 963 дол. США, що складає 2,6% від ВВП Люксембурга (найбільше значення), 6,1% ВВП Німеччини, 19,2% ВВП Польщі, 46,99% ВВП Республіки Білорусь, 67,3% ВВП Грузії [1]. Вочевидь, країні треба шукати нові джерела і можливості подальшого зростання, посилення конкурентоспроможності і довіри на світовому ринку, підвищення рівня і якості життя населення.

Одним з перспективних напрямків стратегічного зростання для України може стати концепція інклюзивної економіки. Світовий банк визначає інклюзивне зростання як високий і стійкий економічний ріст, широко поширений по всіх секторах економіки, що залучає у виробництво товарів і послуг значну частину трудових ресурсів і забезпечує рівність можливостей в доступі до ринку і ресурсів, тим самим формуючи передумови для скорочення бідності [2]. Всесвітній економічний форум (ВЕФ) запропонував трактувати інклюзивне зростання як економічний ріст, що відкриває широкі можливості для розвитку людського потенціалу і для його реалізації необхідно забезпечити неухильне розширення можливостей брати участь в суспільному виробництві, справедливий розподіл цих можливостей між членами суспільства [3]. Як бачимо, і в першому, і в другому визначеннях основний акцент зроблено на забезпечення зайнятості населення та можливостей займатися продуктивною працею, що виступає основною сполучною ланкою між досягненням економічного зростання і створенням можливостей для розвитку людини.

Всесвітній економічний форум розробив індекс інклюзивного розвитку (ІР) як інтегральний показник оцінки соціально-економічного розвитку країн світу. Нова метрика орієнтована на відображення якості життя людей і стійкості економіки. За задумом ВЕФ, він повинен, «інформувати суспільство і допомагати сталого і інклюзивної економічного розвитку» [3]. Даний індекс спирається на 11 вимірювань суспільного прогресу на додаток до ВВП, умовно формують три групи індикаторів, названих національними ключовими показниками ефективності: до першої групи включені індикатори, що відображають «зростання і розвиток», а саме: ВВП на душу населення; продуктивність праці; очікувана тривалість здорового життя; зайнятість населення; другу представляють індикатори, що характеризують «інклюзивність» (включення всіх членів суспільства): коефіцієнт розшарування суспільства за доходами; рівень бідності; коефіцієнт розшарування суспільства за багатством; медіанний дохід; третя – складається з індикаторів, що демонструють «накопичений поколіннями капітал і стійкість розвитку», і містить: скориговані чисті заощадження (з урахуванням вкладень в людський капітал і виснаження ресурсів); парникову інтенсивність ВВП; державний борг у відсотках від ВВП; коефіцієнт демографічного навантаження. За методологією ВЕФ сукупність показників – індикаторів інклюзивного зростання – обумовлює формування групових індексів, середнє арифметичне з яких і є підсумковим ІР, який потрібен, щоб показати, як оманливо може виглядати успіх, що вимірюється тільки ВВП.

У доповіді ВЕФ «Звіт про інклюзивне зростання і розвиток» (2018) представлені рейтинги країн за ІР, що характеризує рівень їх економічного розвитку з урахуванням соціальної орієнтованості. З огляду на різні підходи до визначення рівня бідності ВЕФ формує два рейтинги – для 29 розвинених і 74 країн, що розвиваються. У першому

лідують Норвегія, Ісландія, Люксембург, Швейцарія, Данія, у другому – Литва, Угорщина, Азербайджан, Латвія, Польща. Україна в цьому аналізі замає 49-ту позицію і визначається як відставання (receding), в той же час, в Латвії характеризується як випередження (advancing), в Литві і Польщі – повільне випередження (slowly advancing) [3]. Існуюча оцінка ситуації по України в цілому навряд чи асоціюється з інклюзивним розвитком. Тому для поліпшення сучасного стану виникає негайна потреба запровадження радикальних заходів застосування положень інклюзивності, найважливішою ознакою якої є забезпечення зайнятості населення і можливості займатися продуктивною працею.

Але на перешкоді даного шляху виступає менталітет населення, який формується з дитинства. «Діти, які вирости в бідності, позбавляються двох років освіти і в підсумку працюють на 450 годин на рік менше, а загальний ризик захворіти у них втричі вище, ніж у тих, хто виріс в забезпеченій сім'ї» [4, с. 72]. Бідність – це особливий спосіб життя, що сформований з дитячого віку і передається з покоління в покоління у вигляді, визначених норм поведінки, стереотипів сприйняття і психології особистості. «Культура бідності – культура виживання і пасивності... Бідна людина не здатна вписуватися в сучасну економіку і в сучасні інтернаціональні форми співпраці, у неї обмежені ресурси для навчання, вона заціклена на задоволенні потреб першої черги. Бідність гальмує все – розвиток підприємництва, інновацій та соціальної сфери, а також політичне життя. Суспільство маргіналізується і не сприймає цінності, властиві... розвиненим країнам Європи» [5, с. 20]. Як соціально-економічне явище, бідність в тій чи іншій мірі характерна для будь-якого суспільства, її скорочення давно стало критерієм ефективності соціально-економічної політики держав. Вона існує у всіх країнах світу, питання лише в її масштабах, в ступені ураженості суспільства на цю недугу, а також в системі координат для її оцінки та критеріїв віднесення людей і сімей (домогосподарств) до категорії, що перебувають в бідності [6].

У Доповіді про зростання «Inclusive sustainable growth», підготовленому Міжнародним банком реконструкції та розвитку спільно зі Світовим банком, щодо країн із середнім доходом сформульовано наступне: «Економіки часто борються за збереження імпульсу зростання, що дозволяє їм скорочувати розрив з багатими країнами. У міру підвищення зарплат вони неухильно втрачають своє порівняльну перевагу в трудомістких галузях. В кінцевому рахунку ці виробництва в'януть. Зростання у все більшій мірі повинен народжуватися з знань, інновацій і глибших шарів фізичного і людського капіталу. Послуги теж починають грати помітнішу роль в економічній структурі. Стратегії зростання, які на відносно низькому рівні доходів добре служили економіці, перестають працювати. Замість цільової підтримки трудомістких секторів урядам слід розвивати систему вищої освіти для зміцнення зростаючого сектора послуг» [7]. Виявлені проблеми вимагають поелементної ревізії національного багатства, а також вітчизняних політичних, економічних, соціальних і інноваційно-технологічних інститутів в пошуках драйверів інклюзивного розвитку.

Список використаних джерел

1. Міжнародний Валютний фонд. URL: <https://www.imf.org/external/russian/index.htm>
2. Світовий банк. URL: <https://www.worldbank.org/>
3. The official site of World Economic Forum. Inclusive Growth and Development Report. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Forum_IncGrwth_2017.pdf.
4. Брегман Р. Утопия для реалистов: Как построить идеальный мир. URL: <https://avidreaders.ru/download/utopiya-dlya-realistov-kak-postroit-idealnyy.html?f=pdf>
5. Онищенко В. Ф. Социальные предпосылки экономического развития Украины. *Экономика Украины*. 2017. № 9. С. 19-37.
6. Долинина Т.Н. Беларусь: пути к инклюзивному развитию. *Белорусский экономический журнал*. 2019. № 1. С. 4-29. URL: <http://edoc.bseu.by:8080/handle/edoc/78166>
7. Inclusive sustainable growth. URL: <https://www.undp.org/content/undp/en/home/2030-agenda-for-sustainable-development/prosperity/development-planning-and-inclusive-sustainable-growth.html>